

Právní úprava divadla I

JUDr. Bc. Markéta Štěpáníková, Ph.D.

Historický vývoj právní úpravy divadla v českém prostředí

Na prvním místě je třeba si uvědomit, že právní úprava, kterou lze v tomto ohledu považovat za relevantní právní úpravu divadla v minulosti, je právní úprava formy, ve které byla jednotlivá divadla zakládána nebo v jaké již dlouhodobě existují. Kořeny naší právní úpravy divadla přitom sahají až k revoluci v r. 1848.¹

Právní úprava do r. 1948

V r. 1850 bylo vydáno nařízení Ministerstva vnitra č. 454/1850 ř. z., divadelní řád. Přijetí této právní úpravy bylo logickým krokem představitelů policejního státu, protože jim dala možnost prakticky neomezeného dohledu nad každou divadelní produkcí na území monarchie. Na Bachovskou vyhlášku navazovala Instrukce k nařízení Ministerstva vnitra č. 454/1850 ř. z.² Ta byla určena pro místodržitele zemí k provádění divadelního řádu a vycházela z názoru, že divadlo je mocná páka lidového vzdělání a jako takové nesmí být rušeno v dosahování vyšších cílů. Stát proto musel obezřetně vybírat ty, kteří ho mohli provozovat. Místodržitelé k tomu měl být k ruce poradní sbor složený z osvědčených odborníků. Konkrétní povinnosti a využití takového sboru si však stanovil každý místodržitel sám.

Ve vlivu státu na divadlo měl být nejdůležitější zájem státu, po něm trestní právo, náboženství, mravnost a čest. Proto mimo jiné nebylo dovoleno jakkoliv napadat monarchii nebo monarchu, narušovat klid a pořádek ve společnosti, zobrazovat náboženské rituály či hodnostáře, užívat státní uniformy nebo hrát o dosud žijících osobách či obecně o soukromých věcech. Místodržitel přitom mohl odmítnout hru bez udání důvodů. Státní orgány byly oprávněny účastnit se už generální zkoušky, aby mohly včas vyřešit případné závady realizace už schválené hry. Je s podivem, že toto nařízení a na něj navazující předpisy byly zrušeny až v r. 1948.³ Platilo totiž i po celou dobu první republiky.

Právní úprava od r. 1948 do r. 1989

Divadelní zákon z r. 1948

Nejzásadnější změna právní úpravy divadla byla postavena na dekretech Revoluční odborové rady divadelníků vedené Miroslavem Kouřilem v roce 1945, tj. Memorandu o řešení otázky

¹LONCLE, Stephanie. Freedom of the Theatre: A Matter of Law? *Law & Humanities*. vol. 5, is. 1, p. 155-164.

²VONDRÁČEK, J., *Divadelní řád vydaný ministerstvem vnitra dne 25. listopadu 1850: Verordnung des Ministeriums des Innern vom 25. November 1850*. Česká republika, 19--.

³Zákon č. 32/1948 Sb., kterým se vydávají základní ustanovení o zřizování divadel a o divadelní činnosti (divadelní zákon). In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 8. 6. 2015].

českého divadelnictví v nové Československé republice a zvláštním výnosu ministra školství a osvěty Zdeňka Nejedlého o zrušení divadelních koncesí a produkčních licencí.⁴ Došlo tak v podstatě k úplnému zestátnění českých divadel. Nový divadelní zákon pojetí obsažené již v těchto právních normách ještě podrobněji rozebral.

V první řadě určil divadlo jako národní kulturní statek, který má poslání. Od poměrně přesných definic pojmů zahrnujících např. divadlo, dramatické dílo nebo divadelní představení zákonodárce plynule přechází k tomu, že péče o divadlo je úkolem státní správy i samosprávy tak, aby zvyšovaly kulturní úroveň života, zvláště na venkově. Tuto péči pak rozvedl dokonce i v příkladném výčtu, zahrnujícím i organizovanou návštěvu divadel. Ve stínu těchto zásahů je závazek k podpoře mezinárodních divadelních styků už spíše jen úsměvně naivním slibem. Tento dojem dále naplňuje i ustanovení o povinném zlidovění divadla cestou upřednostňování domácí dramatické tvorby a o osvětovém dozoru nad divadly, který byl vykonáván Ministerstvem informací. Rovněž byly zřízeny divadelní a dramaturgické rady při Ministerstvu školství a osvěty, které měly za úkol pečovat o divadelní a dramaturgické otázky divadla. V tom samém ustanovení však bylo ustanoveno, že touto péčí nesmí rady omezovat uměleckou svobodu divadel. Vzhledem k celkovému vyznění zákona i době, v níž byl přijat, se ale tato garance svobody jeví víc než nepravděpodobně.⁵

Tehdejší vztah státu k divadlu se vůbec může z dnešního pohledu jevit až patologický. Výborným příkladem je zřízení tzv. propagační komise, která měla propagovat divadlo mezi lidem, rozšiřovat divadelní díla a organizovat návštěvy divadel. Není divu, že i spolupráce této komise s divadelní a dramaturgickou radou byla zakotvena přímo v zákoně.⁶ Provozování divadla soukromou osobou (nikoliv však fyzickou osobou-jednotlivcem) bylo možné, ale pouze výjimečně, jelikož toto právo patřilo zejména státu a územním samosprávným celkům. I podmínky tedy byly nastaveny přísně. K založení divadla bylo nutné schválení stanov, uměleckého programu, způsobilého vedení i hospodářských podmínek. Ani když však bylo povolení uděleno, nebylo jisté. Stát totiž mohl z důvodu veřejného pořádku, klidu, bezpečnosti nebo mravnosti toto povolení odvolat.⁷

Poněkud absurdní se dnes jeví ust. § 25 o tzv. Noremních dnech, které stanovilo, že divadlo se nesmí hrát na Zelený čtvrtek, Velký pátek, Bílou sobotu a ve Štědrý den.⁸ Otázkou je, zda právě tato úprava směřovala k potlačení církevního divadla, nebo zda si zákonodárce pouze neuvědomil, že jde o církevní svátky. Pokud by totiž byla správná druhá varianta, bylo by lehce úsměvné, že právě stát přísně postihující církve ve svém právu chrání vážnost církevní svátků. Jako nejvýznamnější se potom jeví ust. § 28, jímž byly veškeré divadelní

---

⁴ Divadelní zákon 1948. *Místopis Moravy* [online]. Divadelní místopis Moravy a Slezska, © 2011 [vid. 8. 6. 2015].

⁵ Zákon č. 32/1948 Sb., kterým se vydávají základní ustanovení o zřizování divadel a o divadelní činnosti (divadelní zákon). In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 8. 6. 2015], op. cit.

⁶ Zákon č. 32/1948 Sb., kterým se vydávají základní ustanovení o zřizování divadel a o divadelní činnosti (divadelní zákon). In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 8. 6. 2015], op. cit.

⁷ Zákon č. 32/1948 Sb., kterým se vydávají základní ustanovení o zřizování divadel a o divadelní činnosti (divadelní zákon). In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 8. 6. 2015], op. cit.

⁸ § 25 č. 32/1948 Sb., kterým se vydávají základní ustanovení o zřizování divadel a o divadelní činnosti (divadelní zákon). In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 8. 6. 2015].

koncese platné ke dni 8. 6. 1945 zrušeny.⁹ Tímto krokem byla definitivně zajištěna absolutní kontrola státu nad veškerou divadelní činností.

Divadelní zákon z r. 1957

Podle tohoto zákona mělo divadlo přispívat mimo jiné k „socialistické výchově lidu“. Stát řídil veškeré divadelnictví bez ohledu na to, zda se jednalo o divadla státní nebo nestátní, o divadlo profesionální i amatérské. Prakticky byla státní divadla řízena přes národní výbory všech úrovní, u nestátních divadel zajišťoval dohled okresní národní výbor. Ředitelé byli jmenováni shora a všechny zaměstnance včetně umělců vybíral ředitel společně se závodní radou odborového svazu. Národní divadlo mělo vlastní specifický režim, který s ním obdobně sdílelo i slovenské národní divadlo. Dramaturgické plány všech divadel byly schvalovány podle zvláštních směrnic Ministerstva školství a kultury. Herci těchto divadel museli mít povinně odbornou způsobilost, jejíž náležitosti opět určovalo ministerstvo. Stát tak nadále kontroloval místa provozování divadla, repertoár, všechna představení hraná mimo určený divadelní prostor i samotné divadelníky. Dokonce ani u ochotnických představení, která jinak stát hlasitě podporoval, stále neexistovala výjimka. Socialistické Československo se tak bezvýhradně zmocnilo divadla a jeho svobodu už z podstaty tohoto pojmu mohlo vyloučit.¹⁰

Je však třeba poznamenat, že těchto rozsáhlých pravomocí v 60. letech stát příliš nevyužíval a vznikl tak prostor pro vznik divadel malých forem a uvolnění poměrů v tradičních divadlech. Toto období relativní svobody divadla však skončilo s nástupem normalizace.¹¹ Tak jako v případě Bachovské vyhlášky a její aplikace v prostředí demokratického Československa se i zde ukázalo, že spíše než na pozitivní právní úpravě záleží na politické vůli státu využívat možnosti kontroly nad divadlem.

Divadelní zákon z r. 1972

Divadelní zákon v r. 1972 se potom už od toho z r. 1957 nijak nelišil.¹² Byl však novelizován na konci r. 1989 a v této novelizované podobě platil až do r. 1992, kdy byla zrušena většina jeho ustanovení.¹³

Stav právní úpravy divadla po r. 1989¹⁴

---

⁹ § 28 z. č. 32/1948 Sb., kterým se vydávají základní ustanovení o zřizování divadel a o divadelní činnosti (divadelní zákon). In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 8. 6. 2015].

¹⁰ Zákon 55/1957 Sb., o divadelní činnosti (divadelní zákon). In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 8. 6. 2015].

¹¹ MARJÁNKO, Bedřich. 60. léta - dramatická tvorba. *TOTALITA* [online]. Tomáš Vlček, © 1999 - 2015 [vid. 25. červen 2015].

¹² Zákon č. 33/1972 Sb., o divadelní činnosti (divadelní zákon). In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 8. 6. 2015].

¹³ Zákon č. 165/1992 Sb., kterým se zrušují některé právní předpisy z odvětví kultury. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 8. 6. 2015].

¹⁴ Kapitola částečně vychází z publikace autorky KLUSOŇOVÁ, Markéta. Právní úprava divadla v postmoderní Evropě. In: KYSELOVSKÁ, Tereza (ed.). *COFOLA 2014*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. s. 789-803.

Torzo divadelního zákona z r. 1972 platilo až do r. 1995, kdy bylo nahrazeno prvním autorským zákonem.¹⁵ Od r. 1995 v České republice tedy neexistuje žádný divadelní zákon a dalo by se říci, že je to tak správně, jelikož v demokratickém státě nemá už ze své podstaty místo. Svoboda divadla by alespoň teoreticky měla být podobně téměř neomezená, jako je její nadřazená svoboda - svoboda projevu. Přesto se opakovaně objevují iniciativy volající po nové právní úpravě divadla, po novém "divadelním zákoně" či alespoň dílčích právních normách regulujících oblast divadelnictví. Zjevně se totiž státu ani divadlům samotným dosud nepodařilo vyřešit dilema mezi požadavkem státní finanční podpory divadla a svobodou divadla jako téměř absolutní veličinou nutně propojenou s ideou demokratického státu. V následujících podkapitolách se proto zaměříme na současné zdroje právní úpravy divadla, a to jak na koncepční, tak i na pozitivně-právní úrovni.

Česká legislativa na poli divadla

Porevoluční vývoj jakožto základ současné situace

Po Sametové revoluci se stala přeměna původního silně paternalistického modelu kontroly divadla státem. Ta začala v první polovině 90. let. Financování většiny divadel bylo přeneseno na města a samosprávné územní celky, právo provozovat divadlo získala jakákoliv právnická či fyzická osoba. Simek uvádí, že zde byly dva základní problémy: vztah mezi státem a kulturou a pokračující existence tzv. „příspěvkových divadelních organizací“. Dominovala snaha o de-etatizaci a privatizaci divadla a dále probíhala diskuse, zda je zapotřebí nějaká „kulturní politika“ či „divadelní legislativa“.¹⁶

Mockovčiaková a Plicka ve své analýze z r. 1994 empiricky zjistili, že občané vnímali v 90. letech divadlo a jeho přístupnost jako důležitý aspekt ovlivňující jejich kvalitu života. Zároveň shrnují, že probíhající procesy deetatizace a „privatizace“ divadla jsou na počátku a je třeba nejprve nastavit nutný legislativní a ekonomický rámec.¹⁷

V 90. letech byla podle Nekolného a kol. prioritní ochrana kulturních památek, nikoliv divadlo. Vychází přitom z programových prohlášení vlád. V prvním z 2. 6. 1990 je skutečně zdůrazněna důležitost ochrany památek a péče o archivy. V druhém prohlášení z r. 1992 se potom vláda zavázala posilovat úlohu jednotlivce coby adresáta služeb na poli kultury, umožnit odstátnění kulturních institucí a dále posilovat úlohu samospráv na poli kultury.¹⁸

Nekolný dále zdůrazňuje, že žádná část systému divadla nebyla ustavena jako součást veřejnoprávního sektoru, což hodnotí jako závažný problém s důsledky sahajícími až do současnosti. Naopak to, k čemu bylo přikročeno, shrnuje v následujících bodech. Divadla se organizačně osamostatnila, oprávnění k provozu získaly i soukromé subjekty, stávající

¹⁵ Zákon č. 237/1995 Sb., o hromadné správě autorských práv a práv autorskému právu příbuzných a o změně a doplnění některých zákonů. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 8. 6. 2015].

¹⁶ SIMEK, Štěpán S. Financing of the Czech Theatre/Financování českého divadla. *Divadlo.cz* [online]. Divadelní ústav, 2005 [vid. 8. 6. 2015].

¹⁷ MOCKOVČIAKOVÁ, Alena; PLICKA, Slavomír. *Ekonomická strategie v praxi regionální kultury*. Praha: Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, 1994.

¹⁸ NEKOLNÝ, Bohumil. *Divadelní systémy a kulturní politika*. 1. vyd. Praha: Divadelní ústav, 2006, s. 10-25.

provoz přešel ze státu a krajů na obce a okresy, na úrovni státu i obcí začaly fungovat grantové systémy, ustavily se festivaly. V 90. letech kulminovalo úsilí o deetatizaci, decentralizaci a privatizaci umění. Další vláda v r. 1996 prohlásila úmysl pokračovat v odstátnění kultury a přehodnotit postavení národních kulturních institucí. Záměr transformace divadel plánovaný na r. 1997 nevyšel. Po pádu vlády vyhlásila v r. 1998 Tošovského vláda za svůj cíl ochranu svobody umělecké tvorby a práv autorů, Zemanova vláda následně téhož roku stanovila cíl zajištění vícezdrojového financování a transformaci všech rozpočtových a příspěvkových organizací vzhledem ke zřízení krajů. Cestou k plnění těchto cílů měly být i legislativní kroky.¹⁹

Po Sametové revoluci přesto zůstalo financování divadel převážně na obcích a tento stav trvá dodnes. V r. 1995 se mělo za to, že příprava privatizace je v podstatě dokončena a že byla posílena autonomie jednotlivých divadel s cílem transformovat je na neziskové právnické osoby. V dokumentu Strategie účinnější státní podpory kultury z r. 1999 proto mimo jiné potvrdil stát zásadu, že ve financování kultury nebude zohledňovat právní formu žadatele o dotaci a že veřejná správa nebude hodnotit hodnotu a kvalitu projektů. Zároveň se zavázal ke grantové podpoře transformovaných divadel.²⁰

Shrme-li vývoj divadla a jeho právní úpravy v 90. letech, za nejdůležitější je třeba označit zrušení oborového zákona poplatného režimu, ve kterém vznikl, dále posun od odmítání dlouhodobější koncepce kultury směrem k formulování státní kulturní politiky (byť ta sama o sobě vznikla až v r. 2002) a určení směřování právní úpravy divadla k deetatizaci, dekoncentraci a decentralizaci. Stát nasměroval svůj postoj k divadlu na postupnou transformaci a poskytování grantů transformovaným organizacím rovněž jako dosud příspěvkovým organizacím. Všechny tyto kroky měly směřovat ke zlepšení situace divadla, které bylo veřejností už tehdy považováno za významný prvek ovlivňující kvalitu života v jejich obci.

Nekolný tvrdí, že v tomto období byla také poprvé přijata státní kulturní politika. V r. 2002 se tak vláda zavázala uvolňovat finanční prostředky na úrovni EU a vytvořit takovou zákonnou úpravu, která založí vícezdrojové a víceleté financování kulturních projektů a vytvoří model veřejnoprávní instituce v kultuře. Do konce tohoto období nebyl ovšem podle Nekolného žádný z těchto cílů naplněn.²¹

Naproti tomu Simek uvádí, že k roku 2005 poskytoval stát divadlu velkorysou finanční podporu dokonce v takové míře, že ve světě neměla obdoby. Srovnává českou situaci především s Velkou Británií. Shrnuje, že většina stížností ze strany divadelníků není dána skutečnými nedostatky ve financování, ale sklonem všech Čechů si neustále stěžovat. Opomineme-li výrazně subjektivní ráz tohoto tvrzení, lze z Simkovy argumentace vybrat následující základní sdělení. V České republice se podle Simka na finanční podpoře divadel v daném období podílely především obce, podstatně méně už zpravidla kraje. Rovněž vyzdvihuje, že 98% těchto prostředků připadá divadlům - příspěvkovým organizacím, zatímco pouhá 2% nezávislým divadlům. Tuto situaci identifikuje jako předmět mnohých

---

¹⁹NEKOLNÝ, 2006, op. cit., s. 10-25.

²⁰NEKOLNÝ, 2006, op. cit., s. 10-25.

²¹Tamtéž.

diskusí již od Sametové revoluce a dodává, že i přesto nebyla dosud dostatečně řešena. Důvody takové situace divadla spatřuje Simek ve třech bodech. Prvním je zakořeněná sociokulturní role divadla v české kultuře, druhým středoevropská tradice systému organizace českého divadla (podporující spoluodpovědnost státu za kulturu) a třetí tradice velkých repertoárových divadel.²² Nekolný Simkovy závěry odmítá s tím, že jsou zkrácené. Polemizují s ním ve většině bodů a argumentují tím, že Finsko má hustší divadelní síť než Česká republika nebo že Vídeň má štedřejší grantový systém než my.²³

Ve studii, jejímiž autory jsou Mockovčiaková a kol., je reflektován vývoj právní úpravy divadla zejména po reformě veřejné správy.²⁴ V souvislosti s touto reformou byla odpovědnost za kulturu v letech 2001/2003 přenesena ze státu na územně samosprávné celky. Měla by přitom vycházet ze Strategického rámce udržitelného rozvoje ČR. Nároky kladené na obce a kraje byly přitom o to větší, že oblast umění byla dle Nekolného a Žákové v tomto období českou legislativou tradičně opomíjena.²⁵

Období let 2001-2005 tedy znamenalo pro české divadlo dobu výrazných změn, jelikož se výrazně změnil systém jejich organizace včetně financování. Odpovědnost za divadla přešla ve většině případů na územně-samosprávné celky, převážně obce. To lze hodnotit jako logický krok ve chvíli, kdy se dlouhodobě na divadlo a kulturu obecně pohlíží jako na činitele kvality života, která je v tomto případě zpravidla navázána na konkrétní obec či region. Dále je třeba zvýraznit počátek stanovování Státní kulturní politiky, která je běžným koncepčním nástrojem moderního státu při plnění jeho kulturní funkce. Třetím momentem důležitým pro divadlo je vstup České republiky do EU, který sice přístup k divadlu ovlivnil, ovšem nikoliv přímo společnou evropskou úpravou kultury či divadla ani nepřímým stanovením pravidel implementovatelných do národní právní úpravy. V oblasti kultury se totiž EU omezuje na stanovování obecné politiky a směřování, přičemž konkrétní provedení ponechává na členských státech.

Na začátku r. 2006 Nekolný uváděl, že stále neexistuje oborový zákon. Tato skutečnost se dosud nezměnila. Rovněž stále platí, že většina divadel byla provozována obcemi, nově i kraji, minimum potom ministerstvy.²⁶ Nekolný trval na tom, že je třeba přijmout zákon o veřejných službách v oblasti kultury, který by reflektoval evropské požadavky vyjádřené v Rámcové směrnici Evropské komise o veřejných službách, jelikož divadlo je v postavení veřejného zájmu a jakožto veřejná kulturní služba přímo souvisí s kvalitou života.²⁷

---

²²SIMEK, Štěpán S. Financing of the Czech Theatre/Financování českého divadla. *Divadlo.cz* [online]. Divadelní ústav, 2005 [vid. 8. 6. 2015].

²³NEKOLNÝ, 2006, op. cit., s. 82-83.

²⁴MOCKOVČIAKOVÁ, Alena. *Analýza vývoje decentralizace rozhodování o kultuře v České republice po roce 1993 se zaměřením na analýzu vlivu reformy veřejné správy na strukturu výdajů veřejných rozpočtů v oblasti kultury (zaměření na oblast místní a regionální kultury): závěrečná zpráva k projektu VaV*. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2005.

²⁵NEKOLNÝ, Bohumil; ŽÁKOVÁ, Eva. *Studie současného stavu podpory umění*. Praha: Institut umění - Divadelní ústav, 2011, s. 31-38.

²⁶NEKOLNÝ, Bohumil. *Divadelní systémy a kulturní politika*. 1. vyd. Praha: Divadelní ústav, 2006, s. 9-10.

²⁷ Tamtéž, s. 79-82.

Ještě během r. 2006 však došlo k částečné změně, když byl přijat zákon o některých druhích podpory kultury.²⁸ Ten konečně vymezil status veřejné kulturní služby,²⁹ avšak z ostatních navrhovaných zlepšení zbylo pouze torzo. Původně totiž obsahoval rozpočtovou kvótu (podobně jako u Ministerstva obrany nebo zemědělství) a povinnou transformaci příspěvkových organizací. Nyní obsahuje pouze povinnost krajů a státu formulovat kulturní politiku, nikoliv její obsah. Vypadl princip možné kooperace veřejných rozpočtů na smluvním rámci stejně jako formulace kritérií podpory. Transformace byla vypuštěna a není nadále prioritou.³⁰

Přehled formálních pramenů právní úpravy divadla v současnosti

Z vnitrostátní úpravy divadla je třeba vedle výše zmíněného zákona o některých druhích podpory kultury jmenovat i jednotlivé zákony dopadající na oblast kultury obecně i na divadla samotná.

Na prvním místě je třeba se zabývat zákony o územních samosprávných celcích a o územním rozvoji. V zákoně o obcích je stanovena povinnost obcí zabezpečovat celkový kulturní rozvoj obce a zároveň možnost spravovat kulturní zařízení. Z toho mimo jiné vyplývá i povinnost obcí rozhodovat o poskytování dotací kulturním institucím. O konkrétní podobě tohoto financování, relevantních kritériích výběru i celkovém objemu vynaložených finančních prostředků však rozhodují samosprávné celky samy.³¹ Obdobně to platí i pro Prahu³² a pro kraje.³³

Těsný vztah k oblasti divadla mají i předpisy z oblasti pracovního práva, daňového práva, práva sociálního zabezpečení, práva duševního vlastnictví, právní formy divadelních organizací odpovídají úpravě v novém občanském zákoníku (dále jen „NOZ“).³⁴ Možnost financování kultury lze výkladem dovodit ze zákona o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů a ze zákona o podpoře regionálního rozvoje,³⁵ byť zde kultura není výslovně zmíněna. V potaz je třeba brát i stavební zákon,³⁶ který se dotýká rozhodování o stavbách a změnách v území v souvislosti s kulturou. V podrobnostech viz Patočková a kol.³⁷

---

²⁸Zákon č. 203/2006 Sb., o některých druhích podpory kultury a o změně některých souvisejících zákonů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 8. 6. 2015].

²⁹NEKOLNÝ, Bohumil; ŽÁKOVÁ, Eva. *Studie současného stavu podpory umění*. 1. vyd. Praha: Institut umění - Divadelní ústav, 2011, s. 81.

³⁰NEKOLNÝ, ŽÁKOVÁ, op. cit., s. 26-27.

³¹ Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení). In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 8. 6. 2015].

³² Zákon 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 8. 6. 2015].

³³ Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení). In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 8. 6. 2015].

³⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 8. 6. 2015].

³⁵ Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 8. 6. 2015].

³⁶ Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 8. červen 2015].

³⁷PATOČKOVÁ, Věra; ČERMÁK, Daniel; VOJTÍŠKOVÁ, Kateřina; BERNARD, Josef. *Kultura v krajích České republiky*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2012.

Z hlediska divadla je v současnosti pramenem práva na úrovni národní legislativy zákon o některých druzích podpory kultury.³⁸ Oproti předchozímu období došlo k vymezení statusu veřejné kulturní služby, avšak v důsledku nepřijetí zákona o statusu veřejné prospěšnosti³⁹ (souvisejícího s NOZ) zůstávají praktické přínosy této úpravy minimální. Nadále je problémem neprovázanost jednotlivých norem dotýkajících se divadla, v tuto chvíli navíc podpořená nejistotou související s výkladem NOZ. Nelze také opomenout to, že volnost územně-samosprávných celků v otázce organizace divadla, jeho financování a právní úpravy může být zneužita (nebo i nesprávně pochopena veřejností). V tomto lze spatřovat velkou slabinu současného řešení dané problematiky.

Závěr

S otázkou právní úpravy divadelní organizace úzce souvisí to, zda se divadelní provoz v konkrétním divadle nahlíží primárně jako výdělečná činnost nebo jako veřejná služba. V kultuře přitom může být poskytovatelem veřejných služeb stát, kraj, obec nebo jakákoli právnická nebo fyzická osoba. Nabízí se proto otázka, zda je vůbec nutné divadelní činnost za veřejnou službu považovat a v souvislosti s tím ji i podporovat z veřejných rozpočtů, případně v jakém rozsahu a za jakých podmínek. Škarabelová uvádí, že pokud by ve sféře kultury působil jen tržní mechanismus, vedlo by to s vysokou pravděpodobností jen k produkci komerční kultury, která nemusí vždy mít vysokou uměleckou hodnotu.⁴⁰

Kulturní úloha státu tak stále přetrvává. Oproti stavu v minulosti, kdy veškeré kulturní organizace podléhaly státu přímo, je však aktuální otázkou poměr státu k nestátním subjektům plnícím kulturní funkci místo státu. Sem spadají jak nestátní neziskové organizace, tak i komerční subjekty za předpokladu, že plní kulturní funkci v podobě poskytování veřejné služby. Přirozeně se tak do popředí dostává otázka transparentnosti a nediskriminace v rozhodování o přidělování podpory všem těmto subjektům. Problematické se přitom jeví poměrování mezi prostředky poskytovanými příspěvkovým organizacím a ostatním nestátním subjektům a dále poměrování mezi neziskovým a ziskovým sektorem. Podle Škarabelové to vede k tomu, že se nestátní neziskové organizace ostře vymezují vůči příspěvkovým organizacím právě z důvodu konkurenceschopnosti v poskytování veřejných služeb. To následně vede k požadavku co nejširší transformace příspěvkových organizací, jak po ní momentálně volá zejména Asociace profesionálních divadel.⁴¹

---

³⁸ Zákon č. 203/2006 Sb., o některých druzích podpory kultury a o změně některých souvisejících zákonů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 8. 6. 2015].

³⁹ Zákon o statusu veřejné prospěšnosti. *Senát PČR: Náhled dokumentu* [online]. Senát PČR, © 2015 [vid. 8. červen 2015].

⁴⁰ ŠKARABELOVÁ, 2015, op. cit., s. 10.

⁴¹ Tamtéž.